

פרוטוקול מס' 143

מישיבת ועדת הכנסת
מיום א', ז' בשבט תשל"ב - 23.1.72, בשעה 17.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

י. ישעיהו - היו"ר
א. אנקוריון
ר. ארזי
מ. ביבי
י. בן-מאיר
מ. זר
מ. נסים
א. רוזאל-נאור

מוזמן:

נ. לורק - המזכיר המיועד של הכנסת

מזכירת הוועדה: מ. ברפי

רשמה: נ. רינגלר

- סדר-היום
- א. קביעת הוועדה שתדון בהצעת החוק של חבר-הכנסת א. כץ בענין: "חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב-1971";
- ב. קביעת הוועדה שתדון בהצעות לסדר-היום:
1. העלאה מתוכנית של המסים המוניציפליים - הצעת חבר-הכנסת ג. האוזנר;
2. מניעת העלאת המסים העירוניים - הצעת חבר-הכנסת מ. וילנר;
- ג. מכתבם של חברי-הכנסת ד. עובד ו-א. נח'לה לבטל את בקשתם להכיר בהם כסיעות נפרדות;
- ד. שינוי החלטת הוועדה בדבר הקמת הוועדה המיוחדת לאקולוגיה (איכות הסביבה);
- ה. עיון בפרוטוקולים של הוועדות על-ידי מי שאינם חברי-הכנסת.

היו"ר י. י. ישעיהו:

אני פותח את הישיבה.

א. קביעת הוועדה שתדון בהצעת החוק של חבר-הכנסת א. כץ בענין:
"חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב-1971"

בישיבת הכנסת מיום 19.1.72, הוחלט להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעת החוק של חבר-הכנסת אברהם כץ בענין: חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב-1971. סגן שר האוצר הציע להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכספים; חברת-הכנסת רזיאל-נאור הציעה להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החינוך והתרבות, ואילו המציע - חבר-הכנסת כץ - הציע להעביר את הצעתו לדיון בוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך והתרבות. על חבר-הכנסת^{בכנסת} להציע ועדה זו או אחרת, ולא ועדה משותפת של שתי ועדות, כי תפקידה של ועדת הכנסת לקבוע הקמת ועדה משותפת.

הענין הוא ענין כספי גדול. אני מציע להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכספים.

א. אנקוריין: סגן שר האוצר, בהשיבו על הצעת החוק של חבר-הכנסת א. כץ, אמר שזה ענין של הוצאה כספית גדולה מאוד וצריך לבדוק את הענין מהבחינה הכספית.

א. רזיאל-נאור: אני בכל זאת סבורה שכל מה שנוגע לתלמידים שייך לוועדת החינוך והתרבות. בוועדת הכספים יקטלו את ההצעה על הסף, כי יש להם בעיות גדולות העומדות לדיון.

אני מציעה להעביר הצעת חוק זו לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

מ. ביבי: עס כל האספקטים החינוכיים הקשורים בחוק זה, הרי שאם לא תימצא הוועדה שתוכל להכניס אותו למסגרת התקציבית של המדינה, יכולה להיות החלטה טובה של ועדת החינוך והתרבות והיא תהיה רק המלצה.

א. רזיאל-נאור: מדוע?

מ. ביבי: עובדה היא שרוב המסקנות של הוועדות הן המלצות. לא נוכחתי לדעת שהשר רואה את עצמו מחוייב לבצע את מסקנות הוועדה, אם הוא יכול לבצען - הוא מבצע אותן.

א. אנקוריין: אבל זוהי הצעת חוק.

מ. ביבי: זה נכון. אם כך חוזר אני בי מדברי.

ענין זה מחייב בדיקה תקציבית. הוא לא יכול להיבדק בנפרד מבעיות תקציביות שונות. אני כשלעצמי בעד החוק הזה, אבל אני שואל: איזו ועדה תוכל לראות את הענין משני הצדדים יחדיו? - לוועדת הכספים יהיה קל יותר ואני מעדיף את ועדת הכספים. אם ועדת הכספים תצטרך להיכנס לסוגיה של בעיית התלמידים ולעומת זאת אם ועדת החינוך והתרבות תצטרך להיכנס לסוגיה הכספית-תקציבית, הרי נראה לי שקל יותר שוועדת הכספים תיכנס לזה מאשר ועדת החינוך והתרבות.

לכן אני בעד העברת הצעת החוק לוועדת הכספים.

ה צ ב ע ה

בהתאם לסעיף 91(א) של התקנון, הוחלט: להעביר את הצעת החוק של חבר-הכנסת א. כץ בענין: חוק ביטוח תלמידי בית-ספר, תשל"ב-1971 לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר י. ישעיהו:

- ב. קביעת הוועדה שתדון בהצעות לסדר-היום:
 1. העלאה מתוכנית של המסים המוניציפליים - הצעת חבר-הכנסת ג. האוזנר
 2. מניעת העלאת המסים העירוניים - הצעת חבר-הכנסת מ. וילנר

בישיבת הכנסת מיום 19.1.72, הוחלט להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעות לסדר-היום דלקמן:

(א) העלאה מתוכנית של המסים המוניציפליים - הצעת חבר-הכנסת ג. האוזנר;

(ב) מניעת העלאת המסים העירוניים - הצעת חבר-הכנסת מ. וילנר.

שר הפנים הציג להעביר את ההצעות לדיון בוועדת הכספים. חבר-הכנסת תופיק טובי הציג להעביר את ההצעות לדיון בוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת הפנים. אני מבין שיש לנו אלרגיה לוועדות משותפות, למרות שאנו עוברים מפעם לפעם על הנדר הזה.

הענין הוא ענין כספי. במערכת המיסוי בישראל צריכה לדון ועדת הכספים. אני מציע להעביר את ההצעות לדיון בוועדת הכספים. אני מבין שאין התנגדות לכך.

א. רוזיאל-נאור: בדרך זו לא ישאר נושא שלא יצטרך לעבור לדיון לוועדת הכספים. לכל נושא יש נקודת אחיזה כספית. איך אפשר להעביר הצעות אלו באופן מיכני לדיון בוועדת הכספים?

היו"ר י. ישעיהו: אני חושב שאנו צריכים לרענן את כל הפרק של הוועדות. אני מתאר לעצמי שאחד הנושאים עליהם יהיה ויכוח הוא תחום עניינה של ועדת הכספים, אך דיו לויכוח בשעתו ולא צריך להקדים את המאוחר.

א. רוזיאל-נאור: אני מציעה להעביר את ההצעות לדיון בוועדת הפנים, שם מקומן.

היו"ר י. ישעיהו: אפשר להצביע על הצעתך, אך אינני מציע לך לבקש זאת. כל מערכת המיסוי נופלת על האזרח. ועדה אחת תחליט - כן, ועדה שניה תחליט - לא. זה יבלבל את האזרח ואת כולם. ועדת הכספים תחליט אם יהיו או לא יהיו העלאות מסים עירוניים, ואם היא תחליט שלא יהיו העלאות מסים - יפצו את הרשויות המקומיות.

א. אנקוריון: הדברים שאמר יושב-ראש הוועדה קלעו לדברי המציע - חבר-הכנסת האוזנר. אינני מתייחס לדברים שאמר חבר-הכנסת וילנר, אלא לדברים שאמר חבר-הכנסת האוזנר. חבר-הכנסת האוזנר אמר: מה זה שמדברים שיתנו לרשויות המקומיות להעלות את המסים, אם יש מה להעלות - זאת תקבע המדינה.

פירוש הדבר שהנושא שייך לוועדת הכספים.

א. רוזיאל-נאור: לא ייתכן לקבוע אמות מידה שונות. בהצעה הקודמת, של חבר-הכנסת כץ, דעתו של מגיש ההצעה לא הובאה בחשבון, אפילו לא רצו להצביע עליה והצביעו נגדה באופן אוטומטי; אבל אם חבר-הכנסת האוזנר אמר דברים מסויימים מתחשבים אתם בהצעת המציע וזה נהפך לקריטריון לגבי קביעת הוועדה שתדון בנושא. הוועדה צריכה לשקול את הדברים לעניינם ולגופם. כיצד עושים דברים כאלה?

היו"ר י. ישעיהו: חבר-הכנסת אנקוריון הסביר לנו גם את ההנמקה של חבר-הכנסת האוזנר, והוא הביא הנמקה זו, למעשה, כאשר היינו על גבול הסיכום. הוויכוח על זה לא צריך להיות, מפני שאפשר לקבל את הצעתו של חבר-הכנסת המציע ואפשר שלא לקבלה. אין חובה לקבל את הצעת המציע. משום כך סמכות זו נתונה בידי ועדת הכנסת, אלא אם הענין מסתדר בדרך המקובלת בתקנון שיש הצעה אחת להעביר לוועדה.

ר. ארזי:

יש לי הרהור. הגשתי הצעה לסדר-היום על שינוי שיטת מסי הארנונה והצעת הועדה לדיון לוועדת הפנים, מדוע? - משום שוועדת הפנים צריכה לחוות דעה מתוך האינטרסים של הרשויות המקומיות - מה יותר טוב: השיטה המקובלת או השיטה החדשה. גם לגבי הצעות אלו, לדעתי, צריכה ועדת הפנים לחוות את דעתה: האם יש הכרח בהעלאת המסים, או לא. נניח שהיא תאמר שיש הכרח, איך זה אומר שמחר יחליט האוצר על כך או לא. נניח שהתכנית של האוצר היתה להקציב לרשויות המקומיות 100-200 מליון לירות והסתבר שהמענק הזה אינו מספיק לכסות את הגרעון השוטף. יכול להיות שבעקבות זאת תחשוב ועדת הפנים לשנות את שיטת הארנונה. השיקול צריך להיות מבחינת האינטרסים של הרשויות המקומיות. האם תינתן האפשרות לרשויות המקומיות לעלות את מיסיהן, או לא תינתן, או ששר האוצר יקבע זאת בתקציב האוצר, או לא. זה ענין של הרשות המבצעת ולא של הרשות המחוקקת.

משום כך, נדמה לי, שמתאים יותר שוועדת הפנים

תדון בהצעות אלו.

היו"ר י. ישעיהו:

אילו המדובר היה בשיטות המיסוי, התאמות בין המיסוי המוניציפלי לבין המיסוי המרכזי למס-הכנסה, הייתי שוקל יחד איתך איזו ועדה צריכה לשקול זאת. אבל המדובר הוא בדבר פשוט: השלטון המוניציפלי הודיע שהוא יעלה את המסים בשיעור של 50%-70%, וזו הצעה דחופה לסדר-היום של חברי-הכנסה שהביאו הצעה זו לסדר-היום.

השאלה היא פשוטה. האזרח צריך לדעת מי גוזר עליו העלאות במיסים. אם כל ועדה תגזור עליו העלאות במסים הוא ימצא את עצמו במצב ללא נשוא. יש ועדה האחראית על כלל המסים במדינה, כולל ההקצבות לרשויות המקומיות. אינני יודע אם אנו צריכים לעזור מבחינה ניהולית, אבל לעזור למרכז השלטון המקומי שהוא יצטייד באיזו המלצה של ועדת הפנים כדי שהוא יהיה חזק בוועדת הפנים בדרישת הסכום שהאוצר יעמיד לרשותו - זהו תרגיל ממושך. הם יבואו לוועדת הכספים ויטענו טענותיהם בפני ועדת הכספים וועדת הכספים תעמוד לימינם ויחד איתם תספיק להעלאות או לא תספיק. יש לזה השלכות על המס.

ה צ ב ע ה

הוחלט: בהתאם לסעיף 71כ"א של התקנון, להעביר את ההצעות הנ"ל לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר י. ישעיהו:

ג. מכתבם של חברי-הכנסה ד. עובד ו-א. נח'לה לבטל את בקשתם להכיר בהם כטיעות נפרדות

חברי הכנסה אליאס נח'לה ודיאב עובד שלחו אלי המכתב הבא: "לפני כחודש כתבנו לכבודו מכתב ובו ביקשנו אישור הוועדה להקמת שתי סיעות נפרדות. בנדון זה ברצוננו להודיע לכבודו כי אנו חוזרים בנו מבקשתנו הנ"ל ומבקשים לראות במכתב האמור כבטל ומבוטל".

הוחלט: לאשר בקשתם.

היו"ר י. ישעיהו:

ד. שינוי החלטת הוועדה בדבר הקמת הוועדה המיוחדת לאקולוגיה (איכות הסביבה)

סיכמנו בוועדה להקים ועדה מיוחדת לאקולוגיה על-פי סעיף 16 של התקנון ואף קבענו את הרכב הוועדה - 10 חברים. לאחר מכן היו בירורים בין הסיעות בהן הגיעו לידי הסכם, שבמקום שתקום ועדה מיוחדת לפי סעיף 16 של התקנון - תקום ועדה משותפת אשר תורכב מחברי ועדת הפנים וועדת השירותים הציבוריים. לראשות הוועדה המשותפת ייבחר חבר-הכנסה י. תמיר.

היו"ר י. ישעיהו:

השאלה העומדת לפנינו עתה היא: כיצד מבטלים את ההחלטה הקודמת של הוועדה אשר אושרה על-ידי מליאת הכנסת. הודעתי מעל בימת הכנסת שוועדת הכנסת החליטה על הקמת ועדה מיוחדת לפי סעיף 16 של התקנון. כפי הנראה אצטרך לעלות שוב על בימת הכנסת ולהודיע שההחלטה הקודמת בטלה ובמקומה החליטה הוועדה על הקמת ועדת משותפת לוועדת הפנים ולוועדת השירותים הציבוריים ואסתמך על ההסכם בין הסיעות.

א. רוזאל-נאור: אילו סיעות הגיעו לכלל החלטה כזאת?

היו"ר י. ישעיהו: עד כמה שידוע לי היו אלה סיעות המערך וסיעת גח"ל. נדמה לי שגם סיעת המפד"ל הסכימה לכך.

ומודעת לכך.

מ. זר: אין זה דבר פשוט. מה יקרה אם סיעה שלא נידברו בה תרצה לעלות על בימת הכנסת ולהסביר מה דעתה

על הנושא?

היו"ר י. ישעיהו: צריך לבקש מהכנסת לבטל את החלטתנו הקודמת ולערוך הצבעה על כך.

א. רוזאל-נאור: זה ענין מסובך, כי אנו יוצרים תקדים חדש שלא היה כמוהו, כיוון שהכנסת החליטה כבר ואילו הסיעות יוצרות להן החלטה אחרת ויוצא שכוחו של ההסדר הפנימי של הסיעות עדיף על החלטת הכנסת. - זה דבר שאסור לעשותו. אנו מקימים במו ידינו מכשיר חדש שאין לו כל אחיזה ואין לנו סמכות לעשות דברים כאלה. על כך צריך לחשוב על כך. אין זה פשוט לבוא לכנסת ולהגיד שעל-פי החלטת הכנסת כל מה שסיכמנו בטל ומבוטל.

כל הענין התנפץ על בחירת יושב-ראש לוועדה זו. יושב ראש הוועדה הצייע להקים ועדה מיוחדת אשר בראשה יעמוד יושב-ראש ועדת הפנים - חבר-הכנסת סורקיס. עם כל הכבוד לחבר-הכנסת סורקיס, מתנגדת אני שיושב-ראש ועדה קבועה של הכנסת יהיה גם יושב-ראש ועדה מיוחדת זו. אני הצעתי שיושב-ראש הוועדה לאקולוגיה יהיה חבר-הכנסת יוסף תמיר כיוון שהוא העלה את הנושא הזה בכנסת ונותן לנושא זה את כל ליבו, אבל לא היה רצון מצידכם להקים ועדה נוספת שבראשה יעמוד חבר-הכנסת מסיעת גח"ל ולכן הצעתם שהסיעות תסדרנה את הענין. זה ענין מסוכן מאוד. "תרגילים" כאלה יכולים להיווצר יותר מפעם אחת בחיי הכנסת. נדמה לי שלא כדאי לעשות זאת.

אני שמחה שחבר-הכנסת יוסף תמיר ייבחר לראשות הוועדה לאקולוגיה, גם הוא ודאי שמח על כך כיוון שהוא נותן לנושא זה את ליבו; אבל מבחינת הכנסת הענין טעון יישוב ואישור.

מ. ביבי: לדעתי, לאחר שהכנסת החליטה בנושא מסויים רק היא צריכה לבטל את החלטתה. השאלה היא: כיצד? מי יביא את ההצעה? - אני חושב שהכנסת צריכה להביא זאת לעצמה. אני סבור שצריכה להיות פניה של מספר ניכר של חברי-הכנסת המבקשים לחזור ולענין בענין זה. לדעתי ועדת הכנסת איננה עדיפה על מליאת הכנסת. לאחר שהכנסת החליטה בנושא זה יצא הענין מידי ועדת הכנסת. אם רוצים לדון בנושא זה מחדש - צריכה הכנסת להחליטה להעביר נושא זה לדיון בוועדת הכנסת, ולא שוועדת הכנסת תיטול על עצמה את האפשרות לחזור ולדון בנושא זה.

היו"ר י. ישעיהו: מאין באה פרוצדורה זו?

מ. ביבי: אנו ניצור אותה.

ר. ארזי: אינני מתייחס כרגע לצד המריטורי. יכול להיות שכאשר ידובר על הצד המריטורי אחליט כפי שהחלטנו. ברור שהכנסת מחליטה והיא יכולה לשנות את החלטתה. הבעיה היא: ממי צריכה לבוא היוזמה. אין ספק שהיוזמה צריכה לבוא מאותו הגוף שהצייע את ההסכם. לא יכולה זו להיות הצעה המובאת על-ידי חברי-הכנסת ישר לכנסת. אם כן תהיה הצעה וההצעה תתקבל צריך שיושב-ראש הוועדה יציע למליאת הכנסת

ר. ארזי:

שהחלטנו כך וכך. בינתיים מצטרף ועדת הכנסת לנמק מדוע החליטה שהחלטתה הקודמת אינה טובה ואינה יעילה. ואז - או שהכנסת תקבל את ההחלטה החדשה, או שלא תקבל אותה. יכול להיות שדרושות שתי הצבעות: הצבעה אחת המבטלת את ההחלטה הראשונה; והצבעה שניה המקבלת את ההחלטה החדשה.

היו"ר י. ישעיהו: לא גלור לי אם זו החלטה.

א. רוזאל-גאור: מי הודיע בכנסת על הקמת הוועדה?

היו"ר י. ישעיהו: אני.

בין שאר תפקידיה של ועדת הכנסת קובע סעיף 12: "המלצות על הרכב הוועדות הקבועות והוועדות לעניינים מסויימים, ויושבי-ראש שלהן". - כל הנושא הזה הוא בסמכותה ותפקידיה של ועדת הכנסת. ועדת הכנסת היא הפה שהציע והיא הפה שיחזור בו, כמובן באישור הכנסת. אם יקום מישור ויאמר שהוא מתנגד לאישור ההחלטה - הכנסת תצביע.

א. אנקוריון: ראשית, יש מימרה: הפה שאסר הוא הפה שהתיר. מה אנו מציעים? - שהוועדה תורכב משתי ועדות אשר כל אחת מהן רואה את עצמה כקרובה לענין. אני חושב שהאמת היא הפשוטה ביותר: היה ערעור מצד כמה חברים, ועדת הכנסת שקלה את ההצעה והחליטה להביאה לאישור הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו: הודעתי בכנסת תימסר בלשון זו: "ועדת הכנסת שקלה מחדש אם הקמת הוועדה לאקולוגיה צריכה הייתה להיות דווקא מוועדה מיוחדת על-פי סעיף 16 של התקנון, וסיכמה שמכיוון שבתחומי תפקידן וטיפולן של ועדת הפנים וועדת השירותים הציבוריים כלולים גם עניינים השייכים לבעיות האקולוגיה, וכדי למנוע כפילויות, הרי שמוטב להקים את הוועדה כוועדה משותפת לשתי הוועדות הנ"ל על-פי הפרוצדורה הקבועה בסעיף 15 של התקנון.

כיוון שביום כ"ו בכסלו תשל"ב - 14.12.72, הבאתי לאישור הכנסת - בשם ועדת הכנסת - את ההצעה בדבר הקמת הוועדה לאקולוגיה כוועדה מיוחדת על-פי סעיף 16 - הנני בא עכשיו לבקש מן הכנסת שתבטל את אישורה לאותה הצעה, ואם הכנסת תסכים לכך תוכל ועדת הכנסת להחליט בישיבתה מחר על הקמת הוועדה לאקולוגיה כוועדה משותפת כאמור וכפי שהתקנון מסמך אותה לכך."

סוכם: יושב-ראש הוועדה ימסור מחר את ההודעה הנ"ל מעל בימת הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

ה. עיון בפרוטוקולים של הוועדות על-ידי מי שאינם חברי-הכנסת

ישנה פניה של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט - הזכורה לכם כפנייתו של המנוח י.ש. בן-מאיר שהיה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט - בדבר עיון בפרוטוקולים של הוועדות על-ידי מי שאינם חברי-הכנסת. התחלנו לדון בנושא זה ולא סיימנו הדיון בו. הנושא אינו קל בחשיבותו. במכתב נאמר:

"בוועדת החוק, חוק ומשפט מתקבלות מזמן לזמן פניות מחוקרים, סטודנטים ואחרים המכינים עבודות מחקר או עבודות סמנריוניות או אחרות, לעיון בפרוטוקולים של ישיבות הוועדה הנוגעות לנושא עבודתם.

בהסתמך על סעיפים 75, 76 לתקנון הכנסת נוהג אני שלא להענות לפניות אלה.

בזמן האחרון נתקבלה פניה מהשופט צלטנר, שפרסם עבודות חשובות בנושא החוזים, בה ביקש להרשות לו עיון בפרוטוקולים של דיוני הוועדה בשאלת הפרת חוזים, בקשר עם מחקר חדש שהוא עורך בנושא זה. ראיתי במקרה זה מקרה מיוחד בהתחשב במעמדו של הפונה ובהתמחותו המיוחדת בנושא זה. מצאתי לנכון להתייעץ עם חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט כיצד לנהוג לגבי פניות מסוג זה.

היו"ר י. ישעיהו:

הדעה הכללית היתה שאין סמכות לוועדה מוועדות הכנסת לקבוע מסמרות בסוגיה זו, וכי יש להעביר את כל הבעיה של רשות עיון בפרוטוקולים לאנשים שאינם חברי הוועדה, לוועדת הכנסת המוסמכת לפרש את התקנון ולתקנו.

הוועדה הסמיכה את יושב-ראש הוועדה להופיע בפני ועדת הכנסת ולהביא בפניה את הדעות שהושמעו בנושא זה בדיון שהתקיים בוועדה. היתה דעה ששללה שינוי הנוהל ותיקון התקנון בכיוון של מתן רשות לעיון בפרוטוקולים במקרים מסויימים. לעומת זאת היתה דעה שיש לתקן את התקנון על-מנת לאפשר עיון בפרוטוקולים לפי קריטריונים וצוהלים שייקבעו לכך על-ידי ועדת הכנסת.

אני מבגא לתשומת לבך כי עוד בכ"ה באדר א' חש"ל - 3 במארס 1970 הביאה מזכירת הוועדה לתשומת לבך את הבעיה. התעוררנו לה מחדש כתוצאה מפנייתו הנזכרת של השופט צלטנר.

אני מביא לתשומת לבך בהודמנות זאת גם את השאלות האחרות הנזכרות במכתבה הנ"ל של מזכירת הוועדה."

כן קיבלתי מכתב באותו נושא ממזכיר הכנסת מר חיים ליאור אשר מביא לידיעתנו מכתב שסגן מזכיר הכנסת, הגב' ארן, קבלה מאת מר פ. פלקסר, מזכיר ועדת הכלכלה, שהוא גם עוזר ראשי במדור הוועדות. תוכן המכתב מדבר בעד עצמו.

במכתבו של מר פלקסר נאמר: "רצוני לציין, כי קיימת אי-בהירות מסויימת בקשר להמצאת פרוטוקולים של הוועדות לגורמים שונים. בעבר הקפדנו שעותקי הפרוטוקולים יומצאו רק לשרים וליועצים המשפטיים של המשרדים המשתתפים בישיבות. הוצאנו גם הנחיות בנידון; לאחרונה הורחבה כנראה המסגרת והפרוטוקולים נשלחים ישירות גם לנציגי המשרד המשתתף בישיבה. גם גורמים שאינם ממשלתיים לוחצים לא פעם על כך שנמצא להם פרוטוקולים מדיונים בהם השתתפו, ולא תמיד מסרבים להם. (הדבר תלוי בהוראת יושב-ראש הוועדה או המזכיר.)"

ענין אחר הוא מתן פרוטוקולים לחברי-הכנסת. בדרך כלל נשמרת ההוראה שהפרוטוקולים מוכנסים לתיקי הוועדה ואין נותנים לחברי הכנסת עותקים נוספים. אבל גם כאן ישנן חריגות הקשורות בהתעניינות של חברי הכנסת בנושאים מיוחדים בהם דנה הוועדה הנדונה.

סבורני שיש צורך בעיבוד הנחיות ברורות כיצד ואיך לנהוג במקרים הנ"ל. על-ידי כך ניתן יהיה לשמור ביתר הקפדה על הסעיפים 75 ו-76 של תקנון הכנסת."

אני חושש שדרך הסוגיה הזאת ניכנס לבעיה גדולה. אולי ננסה לצמצם את תחום הטיפול בנושא זה ולא נעסוק בדיונים פתוחים ובדיונים לא פתוחים, בפרוטוקול כזה או בפרוטוקול לא כזה. הכלל בידינו הוא שהישיבות סגורות וכאשר הישיבות סגורות גם הפרוטוקולים סגורים. יתר על כן פרוטוקול הוועדה אינו מוגה על-ידי חברי הוועדה. כלל מקובל הוא שיש שגיאות לא מעטות בפרוטוקולים של הוועדות. אין הפרוטוקולים של הוועדות כפרוטוקול הסטנוגרפי של המליאה אשר דברי חברי-הכנסת במליאה נמסרים לחברי-הכנסת להגהה כדי שלא תיפול שגיאה אשר תשים היפוכו של דבר ממה שהתכוונו לומר.

אם מתירים למישהו - לא חשוב מאיזה מעמד הוא - לעיין בפרוטוקולים של הוועדות, כאשר איננו יודעים אם הפרוטוקולים מדוייקים כיוון שאין חברי-הכנסת מגיהים את הדברים שאמרו בוועדות, כאשר הישיבה היא סגורה והחברים יודעים שהדיונים הם פנימיים ואינם פומביים, אם הדברים ייחשפו - אינני מדבר על חשיפתם אחרי 20 שנה - אי לכך, מציע אני, שננהג בענין זה כבית שמאי ונחליט שאין להרשות עיון בפרוטוקולים של הוועדות על-ידי מי שאינם חברי-הכנסת. אם התקנון מחמיר עד כדי כך לגבי חברי-הכנסת שאינם חברי הוועדה והוא מתיר רק לחבר הוועדה לעיין בפרוטוקול של הוועדה - חייבים אנו להחמיר לגבי מתן פרוטוקולים לעיון למי שאינם חברי-הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

אם נחמיר לגבי מתן פרוטוקולים לעיון למי שאינם חברי-הכנסת אז גם הנוהג הקיים - כפי שציינן זאת מר פלקסר - ייפסק. אסור לשלוח לנציגי משרד, או גורמים שאינם ממשלתיים, שהשתתפו בישיבה, פרוטוקול מהישיבה בה השתתפו, פרט למקרים בהם מבקש השר להמציא לו את דבריו ואז צריך לשלוח אליו רק את הקטע בו דיבר ולא לצרף לכך גם את דברי חברי-הכנסת האחרים שלא הגיהו דבריהם ואשר ידעו כי הם מדברים בוועדה סגורה של הכנסת.

מ. ביבי:
רצוני להביע דעה הפוכה מזו שהשמיע יושב-ראש הוועדה. נכון הוא שהפרוטוקול צריך להיות חסוי, אך במה מדובר כאן? - מדובר באנשי מחקר המבקשים ללמוד ממה שנאמר כדי לפתח מהשבה שבסופו של דבר תעזור לא רק להם, אלא לכולנו - לסטודנטים הלומדים, לחוקרים אחרים ואולי גם לחברי-הכנסת. במה מתבייש חבר-הכנסת בדברים שאמר בוועדה? אם אמר אותם סימן שאמר אותם מתוך הכרה ברורה. אני יוצא מתוך הנחה שהחוקר לא יפרסם את הדברים - לא יפרסם בשם המציע - הוא רק יסתמך על הרעיונות של החברים. השופט צלטנר אשר ביקש לעיין בפרוטוקולים אמר שהוא לא יזכיר דברים בשם אומרם, אלא רק יזכיר רעיונות או הצעות בלא לציין שם אומרם; על כן סבור אני שאם נרשה עיון בפרוטוקולים של הוועדה רק נפרה את הדיונים שלנו.

עתה נשאלת השאלה מי הוא חוקר? ומה חוקר החוקר? - יכולים אנו לקבוע שרק לאיש שהאוניברסיטה, או אישיות, או פורום מוסמך באוניברסיטה, יאשר או יתמוך בפניה הזאת של החוקר עצמו; שאם לא כן כל אחד ירצה לחקור - זאת לא נרשה. רק אם האיש הוא באמת איש מחקר מובהק והמוסד בו הוא עובד תומך בפנייתו זו - נרשה לו לעיין בפרוטוקולים של הוועדות הנוגעים לנושא עבודתם.

א. אנקוריון:
היות ואני חבר בוועדת החוקה, חוק ומשפט, נסייתי בראשונה לגישה ליברלית יותר בעניין זה, אבל התרשמתי מאוד מטיעוניו של איש מחקר - חבר-הכנסת קלינגהופר - אשר נקט בוועדת החוקה, חוק ומשפט עמדה חמורה מאוד דווקא מטעמים של חוקר. קיים אי שוויון בין חוקרים. אינני רוצה להיות לפה לחבר-הכנסת קלינגהופר. כשלעצמי, מאוד הייתי רוצה שנשמע בשאלה זו את דעתו של חבר-הכנסת קלינגהופר.

אי לכך מציע אני שנזמין את חבר-הכנסת קלינגהופר לשמוע את דעתו בעניין. אם אי-אפשר להזמין, מציע אני שנזמין את יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט - חבר-הכנסת י. גולדשמידט - אשר יבוא עם פרוטוקול הוועדה ויסביר לנו מה היו הדעות שנשמעו בוועדת החוקה בנושא זה.

א. רזיאל-נאור:
אם מתקבלת הצעתו של חבר-הכנסת אנקוריון להזמין את חבר-הכנסת קלינגהופר, או את יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, יכולה אני לדחות את דברי עד לאותה ישיבה אליה יוזמנו. אם ממשיכים אנו עתה לדון בנושא - מבקשת אני רשות הדיבור.

היו"ר י. ישעיהו:
איך לי התנגדות להזמין את שניהם, אבל העניין הוא עניין תקנוני הנתון לשיקוליה של ועדת הכנסת. ודאי שנשמע גם את דעתם של חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט, כפי שהביעו אותן בוועדת החוקה, אבל בינתיים נחליף דברים בוועדה בנושא זה.

א. רזיאל-נאור:
אינני נוטה לכך שהפרוטוקולים יהיו חשופים וגלויים, לא מפני שחבר-הכנסת צריך להתבייש בדבריו, אלא מפני שלפרסום הדיונים יכולים להיות השפעות אם ייחשפו בטרם עת. נניח שוועדה מסוימת מתכננת להטיל מס מסויים על דבר מסויים, אם הדברים יתפרסמו בטרם עת יהיו אזרחים שיפיקו מכך תועלת לטובתם הם ולרעת משרד האוצר. נניח שמשרד התחבורה רוצה לבצע מדיניות של מתן רשימות ירוקים לאנשים שיהיו להם תנאים אלו ואלו, אם הדברים יתפרסמו יהיו לכולם אותם תנאים ומשרד התחבורה יצטרך לדון מחדש ולהחליט על מדיניות אחרת.

א. רזיאל-נאור:

לוועדות מוזמנים לא אחת משלחות מהציבור ענין אחר לגמרי הוא אם אדם יודע שהוא מוסר אינפורמציה רק לוועדה, או בפומבי. הוא ידבר לגמרי באופן אחרי ושונה בכל נושא ונושא, לא רק בענייני כספים, כי יש דברים שאי-אפשר לשתף בהם את כל הציבור, יש נושאים שאי-אפשר לחשוף אותם. בנושא עבריינות הנוער, לדוגמה, אי-אפשר לחשוף הכל. יש הבדל בין דברים של חברי-הכנסת הנאמרים מעל בימת הכנסת כאשר הוא מתכוון לומר אותם ומנסח אותם, לבין תגובות ספונטניות בוועדה.

לעומת זאת: נניח שיושבת ועדת הכספים ודנה בפרוטרוט על נושא מסויים. חברי הוועדה מציעים הצעות השונות מהצעותיהם של אנשי משרד האוצר. כיצד יוכל מנכ"ל המשרד הממשלתי להופיע לפני הוועדה לישיבה הבאה אם לא יהיה לנגד עיניו הפרוטוקול הזה? הרי זהו המכשיר לפיו הוא עובד. איננו יכולים ליצור שני פרוטוקולים: פרוטוקול אחד רק עם דברי אנשי האוצר, ופרוטוקול שני עם דברי חברי-הכנסת. גם בוועדת החינוך דנים אנו על חוק להגנת מימצאית ארכיאולוגיים. יש דעות מדעות שונות. חברי הוועדה מבקשים הצעה מהמומחים של האוצר. אם לא יעמוד לפנייהם הפרוטוקול כיצד יוכלו להתכונן ולהתייחס לדברים שהושמעו בוועדה? אנשי המשרדים הייבים לקבל את הפרוטוקול, אחרת לא יהיה ערך לדברים.

כל משרד הנוגע בדבר צריך לקבל פרוטוקול וצריך לדעת כיצד נוהגים בפרוטוקול של ועדות של הכנסת: רק מי שלו מיועד הפרוטוקול יקרא בו ואחר-כך או שיגנוז אותו או שישמיד אותו.

לגבי הפניה המיוחדת ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט: פנייתו של השופט צלטנר היא מאוד רצינית ומאוד חשובה. אני חושבת שלפעמים יש צורך בהחלטה מיוחדת, אך לא הייתי מתירה זאת לגבי כל חוקר, כי אין גבול לשאלה: מי הוא חוקר? יכול להיות סטודנט שהוא בחזקת חוקר, הוא לומד מדעי המדינה ורוצה לדעת כיצד נבחר העם מתייחסים לנקודה זו או אחרת. כל אחד יוכל להביא מכתב מהפרופסור שלו. מוטב שחוקרים אלו יפנו אל חברי-הכנסת וישאלו אותם לדעתם. כאשר פונים אלי בנושא מסויים אני אומרת שהיו דעות כאלה והיו דעות כאלה, אלה שהביעו דעות כאלה נימקו אותן כך וכך ואלה שהביעו הדעות האחרות נימקו אותן אחרת.

ישנו שלב נוסף שהוא לעזרת הענין. לאחרונה החליטו הוועדות לפרסם קומוניקטים בהם מובאים בתמצית הדעות שהושמעו בוועדה. כיוון שקומוניקטים אלה מתפרסמים אפשר לחייתם לכל דורש. נדמה לי שכך צריך לנהוג.

אני בעד זה שנשמע את דעת חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט וכן גם את דעת חבר-הכנסת קלינגהופר.

מ. ביבי: אולי אפשר לשמוע גם דעתו של מי שיזם את הפניה, - השופט צלטנר?

היו"ר י. ישעיהו: לשם מה להזמין את השופט צלטנר? זהו ענין פרלמנטרי.

ר. ארזי: לגבי הצד הפרוצדורלי מצטרף אני לבקשה להזמין את חבר-הכנסת קלינגהופר וחבר-הכנסת גולדשמידט, ואולי גם את היועץ המשפטי לממשלה, מר שמגר.

אני שייך לבית שמאי בענין זה. ראשית, ברור שבענין זה קשה מאוד לקבוע קריטריונים, כי כל מה שנקבע לגבי ועדה אחת יכול גם על שאר הוועדות. הנושא התעורר בוועדת החוקה, חוק ומשפט. השופט צלטנר מעוניין לעיין בפרוטוקולים של הוועדה הנוגעים לחוק החוזים אשר נדון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אולי באותה מידה יהיה מעוניין בזה פרופסור אחר. האם נוכל להשיב בחיוב לשופט צלטנר ואילו לחוקר האחר להשיב בשלילה? (א) כל מה שייקבע לגבי אדם אחד ממילא יביא אותנו להרחבת המעגל.

(ב) מה שיתהווה לגבי ועדה אחת ממילא יביא אותנו להרחבת המסגרת לגבי כל הוועדות, אולי פרט לוועדת החוץ-והבטחון שהפרוטוקולים שלה הם חסויים.

ר. ארזי:

הבעיה היא זו, כפי שהזכיר יושב-ראש הוועדה:

את הסטנוגרמות של המליאה מקבלים חברי-הכנסת ומחקנים אותה; בוועדות איננו מקבלים את הסטנוגרמות ואיננו יודעים מה שנכתב. יכול להיות שלא הסטנוגרפיסטית אשמה כאשר יש אי דיוקים בסטנוגרמה, אלא חבר-הכנסת שדיבר לא הבהיר את דבריו. אינני רוצה שמישהו יקרא את הדברים שלי בפרוטוקול כאשר אני עצמי לא קראתי אותם לאחר שנכתבו.

בדרך-כלל הדיונים בוועדות הם ענייניים,

אם לא מתעוררת בעיה שיש לה אופי פוליטי. בוועדת החוקה, חוק ומשפט משתתפים חברים מסיעות שונות שיש ביניהם הבדלי דעות והשקפות די רציניים, אבל בענין זה או אחר יכולה להיות להם אותה דעה, החברים יכולים להשתכנע אחד מהשני. חבר הכנסת יכול להיות בעל דעה מסויימת בישיבה אחת ובישיבה אחרת יכול הוא להביע דעה שונה, לאחר שהשתכנע מדברי בעל הדעה האחרת. מי שיקרא את הסטנוגרמה יכול לחשוב שחברי-הכנסת הם הפכפכים - פעם אומרים כך, ופעם אומרים אחרת.

נכון אמרה חברת-הכנסת רזיאל-נאור, שאם חוקר

רוצה לדעת מה דעתו של חבר-הכנסת הוא יכול לפנות אליו, ולקיים עימו שיחה ולשמוע את דעתו.

צודקת בהחלט חברת-הכנסת רזיאל-נאור,

שלפעמים גם מזמינים לוועדה מומחים. כאשר דנו בוועדת החוקה, חוק ומשפט בחוק הגנת הדייר הזמנו מומחים ונציגי ארגונים שונים. גם כאשר דנו בחוקים שיש להם אופי כללי יותר הזמנו לפעמים יושבי-ראש של ועדות המכינים את הצעות החוקים. הזמנו פעם את השופט ויתקוף וכך את השופט לגדאו. יכול להיות שהשופט לגדאו אינו מעוניין שהדברים שאמר בוועדת החוקה, כאשר ידע שהדברים שהוא אומר אינם לפרסום ולא יתפרסמו, יתפרסמו וחוקרים יסתמכו או לא יסתמכו על דבריו.

מכל הטעמים הללו אינני נוטה להסכים לכך.

י. בן-מאיר:

אני רואה שדעת בית שמאי גוברת היום. אני רוצה לייצג את בית הלל. נדמה לי שצריך למצוא כאן את שביל הזהב. ככנסת יש לנו עניין לעודד את המחקר, צריך לראות בזה ערך סגולי בפני עצמו. אינני מדבר על המחקר המדעי והרפואי. אנו צריכים להיות מעוניינים לעודד את המחקר במדעי החברה ובמשפטים. אפשר לנקוט בגישת בית שמאי ולומר שאנו שומרים על חסוי הפרוטוקולים ושהמחקר ידאג לעצמו. לדעתי, זו גישה לא טובה. אנו מצוים לדאוג שיעשה מחקר, מתוך ההנחה שמחקר כזה עשוי לתרום לקידום הדיונים ולקידום העניינים. אי-אפשר להתעלם מהצרכים הלגיטימיים. ברור, שאם נמנע עיון כלשהו בפרוטוקולים של הוועדות מחוקר החי מנתונים - אנו מונעים ממנו גישה למקור זה, כאילו שאנו מונעים מהרופאים לגשת לטלסקופ. במקרה, פנה אלי היום סוציולוג המתעניין בנושא דת ומדינה מאז קום המדינה. הוא היה רוצה לעיין בפרוטוקולים של דיונים, רובם בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אינני יודע אם הוא יוכל להגיע אליהם.

(א) אני חושב שאי-אפשר ליצור הבדלים בין

הוועדות. אותו דין צריך להיות לגבי כל הוועדות, פרט לנושאים הבטחוניים.

(ב) דין אחד לכל החוקרים, בונה-פידה. אין

כל הצדקה או הגינות לומר שרק אדם מפורסם וידוע ייהנה מכך.

כדי לאפשר זאת ויחד עם זאת לשמור על כך

שהמוזמן לא יחשוש לדבר בוועדה אני מציע לקבל החלטה הבנויה על שני יסודות:

(1) גורם הזמן הוא לדעתי הגורם הקובע. לא

ייתכן שהפרוטוקולים יהיו גלויים אחרי יום. גילוי הפרוטוקולים לאחר

10 שנים זה זמן סביר. למעלה מ-10 שנים זה יותר מדי רחוק. אולי נקבע

אפילו פחות מ-10 שנים, אבל לא פחות מ-5 שנים. אחרי 10 שנים יהיו

הפרוטוקולים פתוחים בונה-פידה בכנסת עצמה.

י. בן-מאיר:

(2) התחייבות של החוקר שלא לצטט את דברי החברים בשם אומנם כיוון שחברי הכנסת אינם מגיחים את דבריהם. החוקר יכול לצטט את הדברים מבלי לשייך אותם לאומנם. אינני יודע מה תהיה הסנקציה לגבי מי שיפר התחייבות זו.

היו"ר י. ישעיהו:
הסייגים שדיברתי עליהם ושאגתי חושב עליהם הם שלושה: (א) סייג הזמן; (ב) סייג ציטוט שמות; (ג) סייג של 10 שנים לגילוי הפרוטוקולים אינו מספיק לגבי עניינים בטחוניים וכספיים, הנדוניים בוועדות החוץ-והבטחון והכספים.
ישנו היתר אחד: שר, מנכ"ל, או מי שהעיד בפני הוועדה רשאי לקבל את דבריו כפי שנרשמו בפרוטוקול.

מ. זר:
בעיקרון מסכים אני עם ניתוח דבריו של חבר-הכנסת בן-מאיר, אבל קיימת תופעה אחת בעבודת הכנסת: במליאת הכנסת מדברים חברי-הכנסת לציבור, לעתון ולפרוטוקול, ואילו בוועדות משוחררים חברי-הכנסת פחות או יותר להביע דעה חופשית. יכול לקרות שחוקר מסויים ייתקל בתופעה כזאת שחבר-הכנסת מסויים דיבר בהתחלה בזכות נושא מסויים ואחר-כך השתכנע והביע דעה אחרת - זה אולי כוחה של עבודת הוועדה וזה עומד בניגוד לקיים במליאה, ששם אולי משתכנעים, אבל מצביעים בהתאם לעמדת הסיעה. נימוק זה הוא בהחלט לחובת מתן אפשרות פרסום הפרוטוקולים לכל מאן דהוא.

יש ערך רב לעבודת המחקר ולדעתי צריך ללכת לקראת זה. במידה ופונים - צריך לעזור להם ולתת להם אפשרות זו.

בסעיף 76(ג)(1) נאמר: "לכל סיעה יומצאו סיכומים שבועיים של עבודת הוועדות, פרט לוועדת החוץ-והבטחון וועדת הכספים;" אני מציע שנשמור גם להבא על הסעיף הזה וננייטו גם לגבי מתן אפשרות לחוקרים לעיין בפרוטוקולים. נגביל את האפשרות גם לגבי ועדת הכספים, לא רק עניינים בטחוניים הנדוניים בוועדת הכספים, אלא כל הדיונים של ועדת הכספים. נדמה לי שחברת-הכנסת רזיאל-נאור אמרה דבר חשוב לגבי הדיונים בוועדת הכספים: עיון בפרוטוקולים של ועדת הכספים יכול להביא לפעמים לשימוש שאינו כשורה בענין מסויים. אם הפרוטוקול מחמיר לגבי המצאת סיכומים של ישיבות ועדות החוץ-והבטחון והכספים לסיעות - אני בהחלט חושב שיש להחמיר בענין זה גם לגבי החוקרים.

הסייג של 10 שנים עד לגילוי הפרוטוקולים הוא גדול מדי. כאשר נדון בענין הגבלת הזמן אציע סייג של 5 שנים בלבד. אני חושב ש-5 שנים זהו זמן סביר וזה לא יהיה תוך אותה תקופה של כהונת הכנסת, שמישהו לא ינפנף בזה בבחירות. מה נעשה אם החוקר יפעל בניגוד להתחייבותו? - נקעם עליו?

לגבי השאלה: מיהו חוקר? - נאמר; בונה-פידה, כל מי שנפשו חשקה בכך יורשה לעיין בפרוטוקולים. נדמה לי שזה יותר מדי ליברלי. אני מציע שנגביל זאת לגבי: שופטים - היות והכנסת מחוקקת חוקים - וכן כל מי שהאוניברסיטה תמליץ עליו. אם נפתח את הפרוטוקולים לפני כל מי שרוצה לחקור, יש מכוני מחקר העורכים משאלים, ואז נצטרך לפתוח גם בפניהם את הפרוטוקולים.

סוכס:
להזמין לישיבה הבאה את חבר-הכנסת קלינגהופר; יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר-הכנסת גולדשמידט וכן את היועץ המשפטי לממשלה, מר שמגר.

הישיבה ננעלה בשעה 18.40.